

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Muusika õppekava

Henrik Hinrikus

**VÕRUMAA LÕÕTSPILLIMÄNGIJA HARRI LINDMETS
REPERTUAAR JA MÄNGUSTIIL**

Seminaritöö

Juhendajad: Lennart Peep, MA; Juhan Uppin, PhD

Viljandi 2024

Resümee

Võrumaa lõõtspillimängija Harri Lindmetsa repertuaar ja mängustiil

Käesolev uurimus keskendub lõõtspillimängija Harri Lindmetsa repertuaarile ja mängustiilile. Lindmetsa muusikaline panus ja kultuuriline tähtsus seisneb selles, et ta põimib oskuslikult traditsioonilise Vana-Võrumaa mängustiili 20. sajandi populaarmuusika mõjutustega. Ta on mõjutanud ja toetanud noori lõõtspillimängijad, kaasa arvatud töö autorit. Uurimuse käigus viidi läbi poolstruktureeritud intervjuu ja Lindmetsa repertuaari muusikaline analüüs, harutades lahti tema mängustiili erinevad tunnusjooned. Oma analüüsi aluseks võttis autor Juhan Uppini doktoritöö "Teppo tüüpi lõõtspilli traditsioonilise mängustiili kujunemine 20. sajandil ja traditsiooniteadliku esituspraktika loomine".

Võtmesõnad: *Teppo tüüpi lõõtspill, repertuaar, mängustiil*

Abstract

Repertoire and Playing Style of Estonian Diatonic Accordion Player Harri Lindmets

This study delves into the repertoire and playing style of Harri Lindmets, a well-versed accordionist, who skillfully intertwines the traditional playing style of Võrumaa with mid-20th-century popular music. The researcher has collaborated, engaged with and been supported by Lindmets since 2010. The research aims to provide an overview and understanding of his repertoire and the distinctive characteristics of his playing style. Research methods are musical analysis and semi-structured interviews. Lindmets is largely unexamined in prior research and literature.

Keywords: *Teppo-type diatonic accordion, repertoire, playing style*

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	5
1. VÕRUMAA LÕÕTSPILLIMÄNGIJA HARRI LINDMETS.....	7
2. HARRI LINDMETS SA REPERTUAAR.....	12
3. HARRI LINDMETS SA MÄNGUSTIILI ANALÜÜS.....	18
3.1 Parema käe tehnikaga seotud stiilielemendid.....	18
3.2 Vasaku käe tehnikaga seotud stiilielemendid.....	20
3.3 Mõlema käe tehnikaga seotud stiilielemendid.....	20
3.4 Üldised stiilielemendid.....	21
3.5 Järeldused.....	23
KOKKUVÕTE.....	25

SISSEJUHATUS

Harri Lindmets on ehe vana kooli lõõtspillimängija, kes on oskuslikult omavahel põiminud traditsioonilise Vana-Võrumaa mängustiili ja eelmise sajandi populaarmuusika karakteri.

Tutvusin Harriga 2010. aastal, kui sain oma esimese lõõtspilli ja alustasin lõõtsamängu õppimist. Harri oli kohe alguses väga toetav ja ei vaadanud kunagi algajaid lõõtsamängijaid altkulmu. Saime kokku erinevatel lõõtspillimuusika sündmustel ja vahel ka pidudel, kuhu meid mõlemaid oli esinema kutsutud. Alati sai siis ka koos mängitud.

Tihedam koostöö algas aastal 2021, kui meil tuli Harriga idee osaleda 2022. aasta Viljandi Pärimusmuusika Festivalil, mille teemaks oli “Ladvad ja juured”. Pärast seda oleme käinud tihti koos kontserte andmas. Harriga on põnev koos musitseerida, sest oma traditsioonilise mängu kõrvalt suudab ta mind alati üllatada mõne tänapäevasema triki või looga.

Olen Teppo tüüpi lõõtsa mänginud nüüdseks 14 aastat ja pidevalt tundnud huvi erinevate mängustiilide ja -tehnikate vastu. Minu esimesteks õpetajateks olid Heino Tartes ja Aivar Teppo. 2017. aastal asusin Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemiasse pärimusmuusika erialale lõõtspilli ja nuppakordionit õppima. Minu õppejõududeks olid Tarmo Noormaa, Juhan Uppin ja Raido Koppel. Samuti pean kaudselt oma õpetajaks ka Harri Lindmetsa. Esitan Harrilt õpitud lugusid ja kaasan ka teda ennast oma diplomikontserdil.

Käesolev töö on narratiivne loovuurimus, mille abil õpin paremini valdama Harri Lindmetsa mängustiili ja omandan tema repertuaarist enda jaoks uusi lugusid. Töö eesmärgiks on saada parem ülevaade lõõtspillimängija Harri Lindmetsa repertuaarist ja mõista paremini tema mängustiili. Uurimisküsimusteks on vastavalt, et (1) millest koosneb ja kuidas on kujunenud Harri Lindmetsa repertuaar ning (2) millistest tehnilistest võtetest tema mängustiil koosneb.

Uurimismeetoditeks on muusikaline analüüs ja poolstruktureeritud intervjuu. Analüüs põhineb mängustiili elementide eraldamisel ja süstematiseerimisel, mille on Teppo tüüpi lõõtspillile oma doktoritöös välja töötanud Juhan Uppin (Uppin, 2022). Analüüsin lugusid kuuldelsel teel. Stiilielemente kirjeldan heli- ja noodinäidete põhjal. Helisalvestised on pärit Eesti Raadio arhiivist (ERR RMARH-86078), Harri Lindmetsa sooloalbumilt (Lindmets, 2014) ja Harriga tehtud intervjuust (Lindmets, intervjuu 9. veebruar 2024).

Töö on aktuaalne, sest Harri Lindmetsa mängustiilis on palju elemente, mis on iseloomulikud ka teistele eelmise sajandi traditsioonikandjatele. Nende mängu saame tänapäeval analüüsida ainult helisalvestiste vahendusel ja võime ainult eeldada, kuidas

kohalik kultuuriruum on neid mõjutanud. Harri käest saab kõike seda aga otse küsida, sest ta on siiani aktiivne muusik. Samuti on töö oluline sellepärast, et Harri Lindmetsa mängustiili ja repertuaari pole keegi varem kirjalikult uurinud. Seega on töö ka laiem praktiline väärtus tänastele ja tulevastele lõõtspillimängijatele.

Käesoleva töö peamiseks teoreetiliseks aluseks on Juhan Uppini doktoritöö “Teppo tüüpi lõõtspilli traditsioonilise mängustiili kujunemine 20. sajandil ja traditsiooniteadliku esituspraktika loomine” (Uppin, 2022). Varasemad sarnased tööd teistest Eesti lõõtspillimängijatest on “Võrumaa lõõtspillimängija Karl Kikas” (Taul, 2002), “August Teppo ja tema lõõtspill” (Noormaa, 2005), “Karl Kikas inspiratsiooniallikana. Mängustiili analüüs” (Uppin, 2015) ja “Eesti lõõtspillimängijate mänguvõtete ja muusikaliste parameetrite võrdlus läbi kolme põlvkonna Laanesaare suguvõsa näitel” (Kool, 2016). Harri elust ja lõõtspillimängijaks kujunemisest on kirjutanud ka Heino Tartes oma raamatus “Võrumaa lõõtspillimängijad 1892–2014” (Tartes, 2014, lk 78–79).

Olen oma eeskuju Harri Lindmetsa – külapillimeest nagu ma isegi – rohkem või vähem teadlikult vaadelnud juba kaua. Käesoleva uurimistööga soovin oma aja jooksul tehtud tähelepanekud, märkmed ja teadmised kirja panna. Mälus selguse loomiseks ja lünkade täitmiseks pidasin vajalikuks viia läbi intervjuu, et kõigest veelkord uuritava enesega rääkida.

Intervjuu läbiviimiseks leppisin Harriga kohtumise kokku ja läksin koos oma juhendaja Juhan Uppiniga 9.02.2024 Osulasse Harrile külla. Ta oli katnud meile uhke laua ja intervjuu toimus väga koduses õhkkonnas. Teavitasin Harrit uurimuse eesmärgist ja intervjuu kasutamise otstarbest ning kinnitasin, et ta võib igal hetkel intervjuust loobuda. Lisaks pakkusin talle võimalust transkriptsiooni hiljem lugeda, kuid seda ei pidanud ta vajalikuks. Paigaldasin elutuppa kvaliteetse, kuid mitte silmatorkava salvestustehnika, et intervjuueeritav ei mõtleks pidevalt salvestamise peale, vaid suhtleks meiega vabalt. Salvestasin intervjuud kahe erineva nivooga. Ühe nivoo panin paika jutu tugevuse järgi ja teise nivoo lõõtsamuusika järgi. Ma ei tahtnud minna salvestaja juurde, kui Harril tuli tuhin pilli järgi haarata. Tahtsin, et tema mäng oleks hästi kodune ja naturaalne.

See eesmärk sai ka täidetud. Harri tundis ennast rääkides ja pilli mängides vabalt ja sain üle kolme tunni kvaliteetset materjali. Lõpuks transkribeerisin helifaili, tegin kvalitatiivse sisuanalüüsi, kodeerisin teksti ja kategoriseerisin selle. Salvestatud helifail koos sisukirjeldusega läheb talletamisele Eesti Kirjandusmuuseumi Eesti Rahvaluule Arhiivi.

Intervjuu kolm peamist teemat olid Harri Lindmetsa elulugu, repertuaar ja mängutehnilised nüansid. Niisamuti on peatükkide kaupa üles ehitatud ka minu uurimistöö.

1. VÕRUMAA LÕÕTSPILLIMÄNGIJA HARRI LINDMETS

Harri Lindmetsa eluloo kirjeldamisel lähtun temaga tehtud intervjuust (Lindmets, intervjuu 9. veebruar 2024) ja raamatust “Vana-Roosa lugu”, mille autoriks on Arne Kink (Kink, 2023). Kasutan töös tihti tema eesnime, sest lõõtspillimängijate seas on sama perekonnanime järgi tuntud ka Harri isa Elmar Lindmets. Lisaks oleme Harriga kauaaegsed sõbrad.

Harri sündis 25. augustil 1941. aastal Rõuge vallas Vana-Roosa külas Nurme talus. Tema ema oli taluperenaine ja hiljem kolhoosis lüpsja. Isa oli taluperemees ja hiljem kolhoosis traktorist, traktori brigadir ja kolhoosi esimees. Vanemad abiellusid aasta enne Harri sündi. Vabadussõjas osalenutele jagati pärast sõja lõppu tänutäheks maad ning Harri vanaisa Andri Lindmets (1870–1920) valis endale Nurme talu koos 16 hektari suuruse maatükiga. Esimeses klassis saadeti Harri kodutalust lelle juurde Kääpale, sest isa kartis, et pere küüditatakse ja keegi võiks perest ikka koju maha jääda. Kääpal käis Harri karjas ja pärast kolmanda klassi lõpetamist naases ta Vana-Roosasse. (Kink, 2023, lk 33; Lindmets, intervjuu 9. veebruar 2024)

Harri isa Elmar Lindmets (1909–1998) oli samuti lõõtsamängija. Esimese kolmerealise Teppo tüüpi lõõtspilli ostis isa Võru laadalt 1937. aastal. Ta läks sinna rukkikoormaga, et perele raha teenida, kuid kui rukis oli maha müüdnud, ostis ta selle raha eest uue pilli. Kodus tuli muidugi sellest suur pahandus. Terve kodutee mängis ta vankris oma uue pilliga. Täpselt nii, nagu ta oli ise poisikesena näinud teisi mehi sõidu ajal mängimas, kui ta vankritel järel jooksis, et seda lummatavat pillikõla kuulata (Kink, 2023, lk 36–37; Lindmets, intervjuu 9. veebruar 2024). Harri hakkas sama pilliga mängu õppima kümneaastaselt (aastal 1951). Teismeeas pidi ta juba simmanitel mängima, sest rahvas nõudis “Su isa on pillimees, seega pead ka sina mõistma pilli mängida”. Peale lõõtspilli õppis Harri viiendas klassis käies mängima ka kannelt. (Lindmets, intervjuu 9. veebruar 2024)

1957. aastal läks Harri Tartu tööstuskooli, kus õppis elektrikuks. Tartus elas ta ühikas koos Eduard Leppikuga (tänapäeva noore lõõtspillimängija Oliver Leppiku vanaisaga), kes oli samuti muusik. Isa saatis Harrile Vana-Roosast seljakoti sees lõõtspilli järgi, et Harri teiste poistega koos mängida saaks. Kooli kõrvalt käis ka esinemas erinevatel sündmustel (vt Joonis 1). Pärast kooli lõppu suunati ta kohustuslikus korras tööle Rakvere võrgurajooni elektrimehaanikuks. Harri ei tahtnud nii kaugemale minna ning läks salaja hoopis kodu lähedale võitööstusesse tööle. (Lindmets, intervjuu 9. veebruar 2024)

Joonis 1. *Harri nooruspõlves pulmas mängimas*



(Harri Lindmetsa erakogu)

Tööstuskoolis õpitust oli abi Nõukogude armees (Harri sõnul “Moskva sõjaväes”), kuhu ta saadeti 1960. aastal. Sõjaväes sai ta koolidiplomiga kohe autoroodu autoelektrikuks ja hiljem automehaanikuks. Seal teenitud raha eest sai ta osta komisjonipoest omale akordioni. Pärast sõjaväge mängiti Lindmetsade kodus nii, et isa lõõtsa, vend karmoškati ja Harri akordionit. (Lindmets, intervjuu 9. veebruar 2024)

1968. aastal läks Harri uut eriala õppima Eesti Põllumajanduse Akadeemiasse, sest sai siseinfot, et võitööstus pannakse varsti kinni ja ta kaotab oma töö. Pärast Eesti Põllumajanduse Akadeemiat läks Harri Kohta-Järve Tammiku kolhoosi peaökonoomistiks. Harri sõnul sai “kaevuritemaal” kuus aastat töötatud. (Lindmets, intervjuu 9. veebruar 2024)

Oma esimese isikliku lõõtsipilli, milleks oli August Teppo 1942. aastal tehtud pill, ostis Harri 1977. aastal Vagula Oti käest, kes oli juba selle pilli kolmas omanik. Teppo tegi selle pilli oma naise vennale Karl Balkovile, kes aitas Teppol pille valmistada. Pilli ostmine ei

olnud lihtne, Harri käis pilli kauplemas mitmeid kordi. Ott tahtis pilli eest saada kas kulda või traktorit. See käis Harril üle jõu. Lõpuks sai ta pilli kätte 2000 rubla eest, mis oli tol ajal mõne inimese aastapalk. (Lindmets, intervjuu 9. veebruar 2024)

Loetlen järjest üles kõik Harri Lindmetsa lõõtspillid (valmistaja, valmistusaasta):

1. Karl Ostra 1937 – isa ostis laadalt nähtavasti uue kolmerealise pilli.
2. August Teppo 1909 – minoorbassidega, ümber ehitatud pill, isa ostis 1973.

aastal, Harri vend müüs hiljem pilli maha, et talu osta.

3. August Teppo 1942 – neljarealine, esimene isiklik pill.
4. Priidu Korberg 1991 – neljarealine, Harri ostis pilli otse meistri käest alles aastal 1993, sest meister soovis rublade asemel Eesti kroone saada, pill maksis 8000 krooni.
5. Alar Vuks 2016 – neljarealine.
6. Harri Lindmets 2019 – neljarealine, Heino Tartese juhendatud lõõtspilli

valmistamise kursusel valminud Harri enda tehtud pill. (Lindmets, intervjuu 9. veebruar 2024)

Harri puhul on oluline teada ka kultuuriruumi, kus ta kasvas. See selgitab tema olemust nii muusiku kui ka inimesena üldiselt. Harri nooruses oli Võrumaal Rõuge, Varstu ja Misso kandis palju muusikuid. Ta on sünnist saati kasvanud muusika keskel, eriti just sellise, mis oli populaarne nelja- ja viiekümneandate Võrumaa külades. Ajaloo talletamise huvides mainin järgnevalt ära kohalikud pillimehed, keda Harri mäletab või kellest ta on kuulnud (Lindmets, intervjuu 9. veebruar 2024):

1. Elmar Lindmets – Harri isa, hinnatud Võrumaa lõõtspillimängija.
2. August Teppo – Teppo ehk eesti lõõtspilli väljatöötaja. Valmistas elu jooksul 120-200 lõõtspilli (Tõnurist, 2008, lk 59). Isa Elmar käis mitmeid kordi Augustil külas ning noore poisina õnnestus Harril ka ise kord pillimeistrit külastada.
3. Vagula Ott – “kõva lõõtsamees” Lindmetsade kodukandis. Harri käis tema lähedal karjas ja kuulis tihti tema mängu originaalsel Teppo lõõtspillil. Selle pilli Harri hiljem endale ostiski.
4. Ploomi Mikk – “algaja lõõtsamees”, kellel polnud head kuulmist, aga mängis sellest hoolimata. Harri nimetas teda veel “vussermeistriks” ja “soss-sepaks”, sest ta parandas kirikuorelite lõõtsasid telliskividega.
5. Vladimir Sikk (Lodja) – lõõtsamees, kes mängis Harri isaga koos.
6. Eduard ja Arnold Pärnamets (isa ja poeg) – “head lõõtsamehed”. Eduard oli hea huumorisoonega ja mõtles lauludele ise sõnu välja. Arnold õppis oma esimese loo Teppo lõõtsal selgeks juba nelja aastaselt (Tartes, 2014, lk 70-71).

7. Toome Vidrik – Vana-Roosa (Lindmetsa sünnikoha) lõõtsamees.
8. August Pähn – “väga hea lõõtsamees”. Oli samuti käinud Vabadussõjas ning sai hea maatüki ja talukoha. Tema sugulased soovisid seda maad väga endale saada. 1931. aastal Pähn arvatavasti mürgitati ühel peol, kus oli ka Harri Lindmetsa isa. Elmar Lindmets kurtis halba enesetunnet ja kahtlustas, et maitstes Pähniga sama jooki.
9. Jakob Visla – “väga hea lõõtsamees”. Tänapäevase lõõtspilli- ja viulimängija Enrik Visla vanavanaisa, kes olevat mänginud rohkem kui viiesajast pulmas (Tartes, 2014, lk 57). Neil oli Harri isa Elmariga ära jaotatud, et Jakob tohib mängida Mõniste sillast allavoolu ja Elmar ülesvoolu.
10. August Soosaar – Harri emapoolse vanaema vend, kes oli “hea kandlemees”.

Harri sõnul mängiti tema kandis palju ka kannelt, aga häid mängijaid oli vähe. Head mängumehed olid veel Aksel Jõgi, Aksel Niilus, Aksel Piigel ning vennad Rudolf ja Valter Langus. (Lindmets, intervjuu 9. veebruar 2024)

Harri lõõtspillimängu salvestas esmakordselt Eesti Raadio 1981. aastal, kui ta oli 40-aastane (ERR RMARH-86078). Linti võeti kümme lugu ning räägiti ka Harri pillimängust ja elust. Samal aastal esmakordselt eetris olnud saate “Harri Lindmets” autor ja saatejuht oli August Kavald ning toimetaja Aino Strutzkin. Teine mahukam salvestamine toimus 2014. aastal Viljandimaa Lõõtsaklubi eestvedamisel (Lindmets, 2014). Salvestati 18 lugu ja mõned Harri meenutused. Harri oli siis 73-aastane. Alates 2021. aastast oleme Harriga hakanud koos esinemas käima (vt Joonis 2) ning sellest ajast olen ka ise pidevalt Harri mängu jäädvustanud. 2024. aasta sees plaanime Harriga salvestada oma ühise “kauamängiva”.

Joonis 2. Harri Lindmets ja Henrik Hinrikus esinemas Põlva Harmoonikal 2022. aastal



Foto: Riho Semm

(Foto autor Riho Semm)

Lisaks Teppo tüüpi lõõtspillile oskab Harri mängida ka kannelt, bajaani, akordionit, karmoškak, viiulit, ukulelet, mandoliini, klaverit ja altdomrat (Lindmets, intervjuu 9. veebruar 2024). Kõiki neid on ta ise õppinud ja lähenenud nendele pillidele oma sõnul “lõõtspilli loogikaga” ja vaadanud, kuidas “profid” mängivad. Harri mängib eriti hea meelega kannelt ja akordionit ja nende pillide mängus on sarnasusi tema lõõtspilli mängustiiliga. See omakorda tähendab, et on mingi üldisem Harri Lindmetsa stiil. Traditsioonilisest lõõtspilli mängustiilist on meil hea ülevaade olemas (Uppin, 2022, lk 138–141, lk 144–145), aga Harri teeb omapäraseks just populaarmuusika karakteri jäljendamise. Seega on mängustiili mõistmiseks vaja eraldi uurida ka repertuaari.

2. HARRI LINDMETS REPERTUAAR

Harri kuulis esimesed lood oma isa Elmar Lindmetsa käest, kes oli nõutud pulmapillimees. Isa mängis peamiselt vanu tüüpilisi tantsumuusika lugusid nagu polkad, valsid, reinlendrid, setu tantsud, kuid juba ka moodsamaid “fokse” (fokstrotte). Isa Harrit ei õpetanud, vaid mängis korra ette ja lasi Harril ise edasi nuputada. Vahepeal möödaminnes lihtsalt ütles, et “sa mängid võlssi” ja käskis rohkem “sõrmitseda”. Isa lood olid keerulised ja alustavale lõõtsamängijale pigem rasked. (Lindmets, intervjuu 9. veebruar 2024)

Uut repertuaari kuulis Harri peamiselt pidudel. Peolt koju kõndides vilistas ta kuulnud meloodiaid, et lood ära ei ununeks. Koju jõudes tuli kohe pill kätte võtta, et lood ära õppida ning ta tegi seda isegi öösel. (Lindmets, intervjuu 9. veebruar 2024)

Esimene lugu, mida Harri lõõtspillil mängima õppis oli “Sonni boy” ja teine lugu “Ma vaatan paadist kiikriga”. 1964. aastal sõjaväest tulles oli Eestis tohutu hitt “Kullast süda” ning Harri õppis ka selle kohe lõõtsal ära. (Lindmets, intervjuu 9. veebruar 2024)

Harri üks põhilugu “Pähna Polka” on õpitud tema isalt, kes omakorda kuulis seda eelpoolgi mainitud hea lõõtsamehe August Pähna käest. (Lindmets, intervjuu 9. veebruar 2024)

Tartus Eesti Põllumajanduse Akadeemias õppimise ajal mängis ta oma ansambliga “igat stiili” muusikat: valsse, polkasid, fokse jne. Repertuaaris olid näiteks lood “Laev tõstis purjed”, “Pulm Kroneni juures” ja “Kallim, ega sa veel ei läe”. Lugusid kuuldi raadiost ja sekka võeti ka Elvis Presley ja ansambli The Beatles lugusid. (Lindmets, intervjuu 9. veebruar 2024)

Lisaks on Harri palju kuulnud muusikat ja saanud ka enda repertuaari lugusid artistidelt ja ansamblitelt Fix, Justament, Heli Lääts, Kalmer Tennossaar, Laansoo ansambel, Horoskoop, Arne Oit, Artur Rinne jne. (Lindmets, intervjuu 9. veebruar 2024)

Harri pole muusikakoolis käinud, aga ta on paljudes ansamblites mänginud koos õppinud muusikutega. See on talle tugeva kooli andnud ja Harri mängus on tunda muusikateooria tausta. Harri põhilised bändikaaslased olid EPA ajal Tõnis Pulst, kes oli õppinud akordionit, Jaanus Männik, kes mängis viiulit ja flöödimängija Mikk Sarv. Harri käis lapsena ka laulukooris ja muusikaõpetaja Liia Aero ütles isale, et poiss peaks minema muusikat õppima. Isa kahjuks ei lubanud. (Lindmets, intervjuu 9. veebruar 2024)

Järgnevas tabelis (Tabel 1) annan ülevaate mulle teadaolevast repertuaarist, mida Harri Lindmets lõõtspillil esitanud on. Lisaks loo pealkirjale on üles märgitud ka loo žanr, info loo

päritolu kohta, salvestamisaeg ning hilisemas mängustiili analüüsi osas olulised andmed nagu loo tempo ja loo mängimiseks kasutatav lõõtspilli nupurida.

Tabel 1. Harri Lindmetsa repertuaar Teppo tüüpi lõõtspillil

Pealkiri	Žanr	Tempo	Salvestus	Nupurida	Päritolu
1. Üürike on jaaniöö	Foks	64	2024	2	Sirje ja Rein Kure repertuaarist. Autor R. Pauls.
2. Arglik brigadir	Foks	62	2014	2	Autor: Uno Naissoo
Hammase foks	Foks	92	2024	3/2	Kuuldud Hammase nimelise pillimehe käest.
Kõrtsi show – boogie popurrii	Foks	69	2024	2	Raadiost
Lagendikul põõsa vilus	Foks	74	2024	2	Nooruses külapillimeestelt kuuldud
Moonamees	Foks	66	2024	2	Ansambel Fixi repertuaarist
Süüta noorus	Foks	66	2024	2	Kuuldud Tartu õpingute ajal
Vana viis	Foks	60	2018	3/2	Autorid: Irving Berlin ja Olaf Kopvillem
Õhtupäikese viimaseid kiiri	Foks	92	2024	3	Raadiost
Pekri marss	Marss	110	2014	2/3	Isa käest kuuldud. Isa kuulis Jakob Vislalt
Sonny Boy	Marss	121/100	1981/2020	3/2/1	Esimene lugu
Ei t*** riku tütarlast ega sukavarras vananaist	Polka	133(147) /110	1981/2014	2	Isa käest kuuldud Krakovjakk
Hõissa kauboi	Polka	94	2024	2	Raadiost
Jooksu polka	Polka	82	2024	2/3	Raadiost
Kapri saar	Polka	102	2017	1	Raadiost
Ku naanõ minno pahandas	Polka	135	1981	3/2	Nooruses külapillimeestelt kuuldud
Kõrtsu polka	Polka	135	1981	2/3	Kuuldud teistelt lõõtsameestelt
Küla polka	Polka	100	2024	3/2	Kuuldud teistelt lõõtsameestelt
Lille polka	Polka	118	2014	1/2	Kuuldud teistelt lõõtsameestelt
Litsu peale	Polka	114	2014	2/1	Nooruses külapillimeestelt kuuldud

Pealkiri	Žanr	Tempo	Salvestus	Nupurida	Päritolu
Mari heitis magama ja jättis kintsud laiali	Polka	107	2014	2	Isa käest kuuldud
Mariina, Mariina	Polka	84	2024	2	Raadiost
Mulgitalgu polka	Polka	100	2024	3/2	Nooruses külapillimeestelt kuuldud
Papiljoni polka	Polka	100	2024	1/2	Kuuldud teistelt lõõtsameestelt
Pardike ja mooniõis	Polka	100	2024	2	Ansambel Fixi repertuaarist
Pähna polka	Polka	125/100	1981/2014	4	Isa käest kuuldud. Isa kuulis August Pähnalt
Riidaja polka	polka	82	2024	2/3	Kuuldud Taulide käest
Sika Valteri isa polka	Polka	84	2024	2/3	Oma kamraadilt, viiuldajalt Sika Valterilt
Suhkrutükk	Polka	87	2024	3	Raadiost
Tersaan	Polka	96	2014	2/3	Isa käest kuuldud
Tõmba Jüri	Polka	126	1981	4/3	Nooruses külapillimeestelt kuuldud
Viimne mohikaanlane	Polka	78	2022	3/2	Artur Rinne repertuaarist
Virulaste polka	Polka	130/125/95	1981/1992/2014	1/2	Nooruses külapillimeestelt kuuldud
Väike Ats	Polka	130/100	1981/2024	1/2	Kuuldud teistelt lõõtsameestelt
Kui sa traktorile puhkust annad – Mehed nagu männi juurikad	Reinlender	68	2024	2	Raadiost
Kuldimuna lõikaja	Reinlender	68	2022	3/2	Nooruses külapillimeestelt kuuldud
Kõo Kusta sannamineku tükk	Reinlender	100/108	2014/2020	1	Isa käest kuuldud
Sitakopp käu vändaga	Reinlender	103	2014	1	Isa käest kuuldud
Vengerka	Reinlender	88	2009	2	Nooruses külapillimeestelt kuuldud
Kaugel sinust ja kodumaast	Tango	47	2024	3	Raadiost
Sügis, juba langevad lehed.	Tango	47	2024	3	Raadiost
Arula valss	Valss	48	2024	2	Nooruses külapillimeestelt kuuldud

Pealkiri	Žanr	Tempo	Salvestus	Nupurida	Päritolu
Kalamehe Mõrsja/Minu peig on kalamees	Valss	56/52	2014/2024	2	Autor: Riho Päts
Kas mäletad kevadet õites	Valss	68	1981	3/2	Nooruses külapillimeestelt kuuldud
Kesk õitsvaid lilli	Valss	60	2022	3	Artur Rinne repertuaarist.
Kodu taeva all	Valss	57	2014	3	Hollandi rahvaviis. Sõnad Rahvalikud
Koduküla nõmmed	Valss	65	1981	3/2	Nooruses külapillimeestelt kuuldud
Kostervalss	Valss	68	2020	2	Kuuldud teistelt lõõtsameestelt
Kui Miili...	Valss	55	2024	2	Nooruses külapillimeestelt kuuldud
Kullane noorus	Valss	58	2022	3/2	Raadiost
Kuninganna	Valss	65	2014	1	Isa käest kuuldud
Loobeni surmalugu	Valss	68	2024	2	Kuuldud teistelt lõõtsameestelt
Läänemere lained	Valss	52	2024	3	Raadiost
Ma ei läeki täampa kodo	Valss	64	2022	2/3	Pulga Jaanilt kuuldud
Ma vaatan paadis kiikriiga	Valss	54	2024	2/3	Üks esimesi lugusid. Isa käest kuuldud.
Magus uni	Valss	64	2024	2	Kuuldud teistelt lõõtsameestelt
Merepidu	Valss	74	1992	1	Autor: Kihnu Virve
Mustlasena	Valss	68	1981	2	Raadiost
Nõiduslik öö	Valss	64	2024	2/3	Mänginud Karl Kikas
Padispan	Valss	62	2014	2/3/1	Isa käest kuuldud
Perekonnavalss ehk Vana valss	Valss	63	2014	2	Isa käest kuuldud
Rootsimaa rand	Valss	56	2009	2	Isa käest kuuldud
Rändan ilmas ma	Valss	64	2022	3	Nooruses külapillimeestelt kuuldud
Saekaatri taga	Valss	59	2014	3	Isa käest kuuldud
Teppo valss	Valss	64	2022	2	Isa olevat mänginud aga pole kindel.
Ukuaru valss	Valss	53	2024	2	Autor: Arvo Pärt
Valss popurrii ehk Meremehe seiklus	Valss	68	2023	2/3	Kuuldud teistelt lõõtsameestelt
Kui aasadel hõljumas udu	Vass	60	2014	3/2	Nooruspõlves kuuldud lugu

See on siiani kõige täielikum nimekiri Harri Lindmetsa repertuaarist, kuna ka ta ise ei ole oma lugusid üle kirjutanud. Repertuaar on tabelisse jaotatud žanrite alusel, seejärel pealkirjade tähestikulises järjekorras. Nagu ka varem ilmne tundus, on repertuaaris enim valsse (27) ja polkasid (23). Reinlendreid kui samuti Võrumaale omaseid lugusi esineb sarnaselt üldisele traditsioonile ka Harri repertuaaris vähem (5). Järgmine Harrile väga iseloomulik žanr on foks (9). Lisaks on ta repertuaaris kaks tangot ja kaks marssi.

Polkasid mängib Harri väga erineva tempoga – 78–147 lööki minutis. Nooremana mängis ta polkasid ka kiiremas, nii-öelda traditsioonilises tempos (nagu kõik väledad mängumehed), aja jooksul jäi polkade mängimine ka aeglasemaks, sest Harri hindab puhtust ja ei taha mängida “võlssi”. Osasid lugusid tundub talle meeldivat aga veidi aeglasemalt mängida, ta ei muutnud näiteks raadiost kuulnud lugusid tavapolkaks, nagu paljud teised, vaid imiteeris originaaltempot ja tunnetust. Harri aeglasem polkatempo on üsna lähedane reinlendri tempole ning on seotud ka “mõnuga aeglasemalt võtmise” tunde ja *groove*’iga, samuti kiirendamise ja aeglustamisega, mida täpsemalt käsitlen mängustiili analüüsi peatükis.

Reinlendri tempot esineb kahesugust, mis on samuti üldisele traditsioonile omane (mõnda lugu võibki mängida kiiremini või aeglasemalt). Eriliselt meeldib talle mängida reinlendrist aeglasemat (60–92) lugu – foksi. See on rütmiliselt polkast ja reinlendrist erinev žanr, põhineb svingival tunnetusel ehk sünkopeeritud meloodiarütmil ([Helinäide 1](#)). Võib-olla, et Harri oli üldse esimesi, kes seda žanri (tunnetust) lõõtspillil mängima hakkas.

Tal on ka kaks lugu, mida ta nimetab marssideks, mis on tema repertuaaris käsitletav samuti eraldi lootüübina. Marssidel on (marsisammule iseloomulikult) polkast aeglasem tempo (100–110) ning veidi erinev rõhutamine (marssi puhul rõhutatakse tugevalt esimest lööki) ([Helinäide 2](#)).

Sama vähe esinev žanr Harri repertuaaris on tango (tempo 47). Tempo on aeglasem kui kõikidel teistel kahe-peale meetrumiga lugudel. Bassi ja akordi ei mängi ta alati järjest, mõnikord venitab lööke, saatefaktuur on ebaühtlasem, selles on rohkem vabadust ja lähtub rohkem meloodiast. Üldiselt on vasaku käe saatefaktuur sama (“bass-akord-bass-akord”), kuid ta jätab aegajalt ära mõne akordilöögi, et tangole iseloomulikku tunnetust edasi anda. Huvitavad on ka üksikud bassiga meloodiale kaasa liikumised, mis ei ole traditsioonilises mängustiilis levinud ([Helinäide 3](#)).

Ainsates kolme-peale lugudes valssides on talle omane suhteliselt aeglane esitustempo (48–74). On huvitav, et kui polkades on aja jooksul tempo aeglasemaks jäänud, siis valsse meeldis talle ka nooremana aeglasemalt mängida.

Loetletud kuus žanri põhinevad erinevatel tantsudel, mida nende järgi mugav tantsida peab olema (see oli üks uuritava muusika põhilise funktsiooni). Üldisemal tasandil võiks tangot lugeda üsna sarnaseks foksigi, selle alaliigiks, “aeglaseks foksiks”. Marss on rohkem polkapärase rütmikaga ja seda võib lugeda polka (aeglasemaks) alaliigiks. Seega saab öelda, et Harri Lindmetsa repertuaaris on nelja põhižanri lugusid: vanemas stiilis valsid, polkad ja reinlendrid ning uuemad, foksi-stiilis lood.

Vanemast traditsioonilisest repertuaarist erinevad Lindmetsa foksid sünkopeeriva rütmi ja 6/8 poole kalduva taktimõõdu, samuti reinlendrist veel aeglasema tempo poolest. Ka paljude teiste kaasaegsete pillimeeste repertuaaris leitud fokse, tangosid ja marsse.¹ Üldjuhul ei kaasnud nende lugudega aga Harrile omast sünkopeerivat rütmitunnetust, vaid madalama tempo puhul säilis ikka vanapärase 2/4 taktimõõt ja rütmitunnetus. Kui täpsemaks minna, siis traditsioonis on ka varem esinenud kohatist svingivat tunnetust reinlendrites.

Intervjuu käigus selgus, et Harri džässiliku mängustiili üheks ajendiks võib olla tema isa, kes mängis kolmekümnendatel orkestris tšelloga džässmuusikat (Harri sõnul “jatsu” stiili moodi lugusid). Arvatavasti on Harri hilisemat lõõtspillimängu stiili mõjutanud tema akordioni mängimise taust.

Teine otstarbekas võimalus repertuaari liigitada oleks lugude päritolu põhjal. Olen Tabelisse 1 iga loo juurde märkinud ka info loo päritolu kohta. Päritolu põhjal võib üldiselt eristada kolme tähtsat osa Harri Lindmetsa repertuaaris: isalt kuulnud (14), teistelt külapillimeestelt kuulnud (32) ja “raadiost” (estraadiorkestrite ja populaarmuusikaansamblite helisalvestistelt) kuulnud lood (22).

Eriti põnev on kuulata, kuidas Harri oma isa järgi (ise) õpitud lugusid isast veidi erinevalt tõlgendab. Kuulame kahte näidet. Esiteks “Vanapapa polka” 49-aastase Elmar Lindmetsa esituses ([Helinäide 4](#)) ja 40-aastase Harri Lindmetsa esituses ([Helinäide 5](#)). Teiseks kuulame võrdlevalt ka “Vana valss”, kõigepealt jällegi 49-aastase Elmari ([Helinäide 6](#)) ja siis 73-aastase Harri esituses ([Helinäide 7](#)). Tempod ja ka muud stiilielemendid on suhteliselt sarnased, kõige rohkem erinevad viisid ehk neil on mõlemal samast loost oma meloodiavariant. See on hea näide, kuidas päriselus lood põlvest põlve levides muutuvad.

¹ Näiteks kandlemängija Heino Sõna, kelle repertuaari on uurinud Kaisa Nõges oma magistritöös (Nõges, 2022, lk 22)

3. HARRI LINDMETS SA MÄNGUSTIILI ANALÜÜS

Analüüs põhineb mängustiili elementide eraldamisel ja süstematiseerimisel, mille on Teppo tüüpi lõõtspillile oma doktoritöös välja töötanud Juhan Uppin. Järgin sama süsteemi ka ise Harri mängustiili kirjeldades. Analüüsin lugusid peamiselt kuuldelisel teel. Stiilielemente kirjeldan helinäidete põhjal. Esmalt kirjutan välja uuritavate stiilielementide loetelu (Uppin, 2022, lk 60–62):

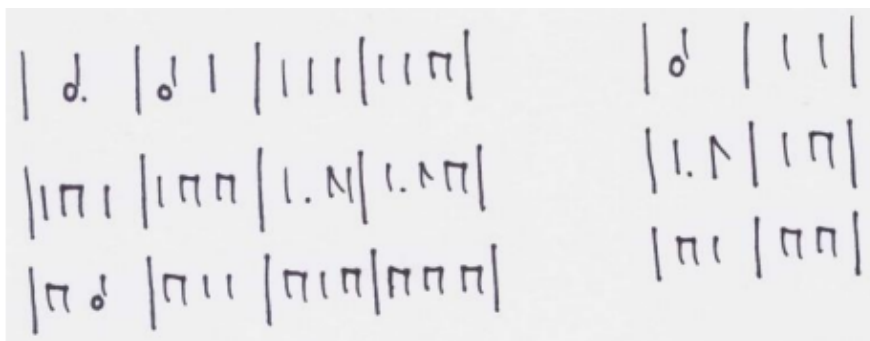
1. Parema käe elemendid: meloodia varieerimine, rütmistamine, faktuur, kaunistamine
2. Vasaku käe elemendid: saatefaktuur, harmoniseerimine
3. Mõlema käe elemendid: suuna- ja õhukasutusvõtted, rõhutamine, dünaamika
4. Üldised elemendid: registrid, helistikud, lugude alustamine/lõpetamine, vorm, tempo

Üldiselt on Harri mängustiil traditsiooniline. See kõlab üldiselt nagu ehe Vana-Võro stiil, mida on juba põhjalikult kirjeldatud (Uppin, 2022: 142–147). Seetõttu ei hakka ma paljusid stiilielemente pikemalt lahti kirjutama, keskendun eelkõige sellele, mis on Harri Lindmetsa stiilile eriomane.

3.1 Parema käe tehnikaga seotud stiilielemendid

Harri ei mängi alati loo põhiviisi täpselt nii, nagu loo autor on selle loonud. Siin mängib rolli see, et alati ei saanud kohe pärast loo kuulmist pilli järele haarata, et see ära õppida. Alati polnud ka võimalust lugu hiljem üle kuulata. Seega on tema mängitud lugude vormid küll sarnased originaalidele, aga meloodias leidub palju variatsioone, näiteks teise hääle mängimist ja isegi pooltoonide kasutamist. Rohkem varieerib ta meloodia rütmiga, kasutades põhilisi traditsioonis levinud rütmikombinatsioone (vt Joonis 3).

Joonis 3. Traditsioonis levinud rütmikombinatsioonid kolme- (vasakul) ja kahepeale lugudes



(Uppin, 2015, lk 66)

Harrile, nagu ka traditsioonilisele stiilile üldiselt, on iseloomulik meloodia täiendamine erinevate intervallide- ja akordidega, “paks” mäng ([Helinäide 8](#); vt ka Joonis 4, taktid 4, 6, 10). Helinäitest 8 kuuleb, et Harri ei pruugi alati kasutada nii tihedat rütmikat, kui paljud ülejäänud mängijad, vaid oskab ka nautida pikki akorde.

Parema käega meloodiale lisatav faktuur on monorütmiline, st meloodial ja topeltnootidel on alati sama rütm ([Helinäide 9](#); Joonis 4). Harril on tihti kombeks originaalmeloodia pikad noodid poole lühemaks mängida ([Helinäide 10](#)). Kõige üldisem artikulatsioonivõte, eriti polkades ja foksides on *non legato* ja *staccato* ([Helinäide 11](#); Joonis 4). Valssides kasutab lisaks vahel ka *legatot*.

Kaunistusvõtetest on Harri mängustiilile eriti iseloomulik tihti kasutatav “kriuks” – mitmest noodist koosnev dissoneeriv eellöök ([Helinäide 12](#); Joonis 4). “Kriuksuks” nimetan seda sellepärast, et ta võib mängides eelöögiks ühe sõrmega ka üle mitme nupu tõmmata (vt Joonis 4, takti 8 viimane löök). Lisanootideks võivad olla ka helistikuvälised “juhuslikud” pooltoonid. Lisanootide kooskõla võib tihtipeale olla ebapuhas (dissoneeriv). Kuna ta teeb seda kaunistust pillil “tunde järgi” ja “mõtlemata” juba üle viiekümne aasta, siis on võttel palju variante. Juuresolevalt noodinäitelt on näha, kui tihti, kuna ja milliseid eellööke ta kasutab ning millist nooti ta tegelikult “sihib”. Taktides 1–3 on kolm erinevatest lisanootidest koosnevat ja erineva “paksusega” eellööki. Taktis 3 sarnaneb eellöök isegi arpedžole. Tähele tasub panna ka ühekordsete lisanootidega eellööke taktides 7–8.

Joonis 4. Kaunistusvõtted reinlendris “Kõo Kusta”²

The image displays two staves of musical notation for the piece "Kõo Kusta". The first staff contains measures 1 through 4. Measure 1 has a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 2/4 time signature. Above the first measure is a chord symbol 'D'. The melody consists of quarter notes: G4, A4, B4, C5. Measure 2 has a chord symbol 'D' above it. The melody continues with quarter notes: D5, C5, B4, A4. Measure 3 has a chord symbol 'D' above it. The melody continues with quarter notes: G4, F#4, E4, D4. Measure 4 has a chord symbol 'G' above it. The melody continues with quarter notes: G4, A4, B4, C5. The second staff contains measures 5 through 8. Measure 5 starts with a measure rest and a '5' above the staff. The melody consists of eighth notes: G4, A4, B4, C5, D5, C5, B4, A4. Measure 6 has a chord symbol 'D' above it. The melody continues with quarter notes: G4, A4, B4, C5. Measure 7 has a chord symbol 'A' above it. The melody continues with quarter notes: G4, F#4, E4, D4. Measure 8 has a chord symbol 'D' above it. The melody continues with quarter notes: G4, A4, B4, C5.

² [youtube.com/watch?v=S7WXNqlrdPo](https://www.youtube.com/watch?v=S7WXNqlrdPo); noodistatud on teise B osa esimene kordus alates 0:45.

3.2 Vasaku käe tehnikaga seotud stiilelemendid

Kui muidu mängitakse lõõtsal akordi ja bassi kõrvuti sõrmedega (vastavalt kas esimene ja teine sõrm või teine ja kolmas sõrm), siis Harri jätab ühe sõrme vahele ja mängib akordi esimese sõrme ja bassi kolmanda sõrmega. Samal ajal aga teevad tööd kõik neli sõrme. Bassi lüües liiguvad kolmanda sõrmega “tühjalt” kaasa ka teine ja neljas sõrm.

Harri puhul on sobiv rääkida ka bassinoodi liikumisest, mis oli varasemas traditsioonis ebaharilik. Akordionilik bassidega meloodia toetamine, kindlate fraaside rõhutamine, Harri nopib vahel mõne fraasi rõhutamiseks lisaks toonikabassile ka teisi basse ([Helinäide 13](#)).

Harmonia kohapealt liigitub Harri pigem tänapäevaste lõõtsamängijate hulka. Kui vanasti asendasid paljud lõõtsamängijad subdominandi dominant akordiga, siis Harri mängib subdominandi puhtalt välja. Lisaks pole talle võõrad ka II-V-I harmooniajärgnevused. Harri ei lepi lihtsa funktsionaalharmooniaga, vaid otsib alati võimalusi lugu rikastada põnevate akordidega. Nagu varem sai mainitud, puudub Harril muusikakooli taust. Arvan, et lisaks õppinud muusikutega koosmängule on Harri peent harmooniamaitset kujundanud elu jooksul kuulnud populaarmuusika. Harril on “hea kõrv” ja ta suudab raadiost kuulnud harmooniad kõrva järgi üles otsida, teadmata, mis astmetelt ta moodustuvaid akorde mängib.

3.3 Mõlema käe tehnikaga seotud stiilelemendid

Harri kasutab õhuklappi suhteliselt passiivselt ning eelistab selle asemel tihti lõõtsa liikumise suunda vahetada. Harri jaoks pole probleem toonikafunktsioonis mängida mõlemas suunas.³ Tihedate suunavahetustega reguleerib ta lõõtsas olevat õhukogust ja väldib pillis õhu otsa lõppemist. Tihti ei lange harmonia muutumine kokku taktijoontega, mis tuleneb samuti suunavahetusvõtetest (vt Joonis 4, takt 7).

Harril on kombeks lõõtspilli mängida n-õ “kogu kerega”. Ta ei istu liikumatult tooli peal, vaid elab kogu täiega oma mängule kaasa. Õla- ja küünarvartega markeerib rõhkusid vastavalt žanrile. Lisaks kontrollib ta sellega pilli tooni ja heli intensiivsust. Harri kasutab valdavalt meetrumi dünaamilist rõhutamist. Harri mäng on valdavalt aktsentiderohke ja vali, kuid ilusate valsside puhul mängib ta just voolavalt ja õrnalt.

Harril on kõige selle juures elu jooksul minimaalselt pillikeeli puruks läinud. See kinnitab tema pillimängu meisterlikkust, ta teab täpselt, kuidas vältida valju mängu puhul

³ Paljud mängijad oskavad toonikafunktsioonis mängida ainult ühes suunas. Lõõtspill on bisonoorne ehk vahelduvhäälega, mis tähendab, et iga nupu all olev helikõrgus või akord erineb vastavalt lõõtsa liikumise suunale. Saateakordide puhul kokku toonika, lahti dominant.

keele “ära tõmbamist” (Taul, 2002, lk 18). Nimelt selleks, et dünaamikaga mängida, sealjuures pillikeeli rikkumata, peab pillimees oma pilli meisterlikult valdama (Uppin, 2015, lk 38). Lisaks väldib ta üksikute nootide valjult mängimist, mis võib samuti pillikeele ära rikkuda.

3.4 Üldised stiilielemendid

Harrile on omane mängida Teppo tüüpi lõõtspilli kõikidel nupuridadel, igas helistikus. Tavaliselt välditakse sisemisel (neljandal või kolmerealise pilli puhul kolmandal) real mängimist nii, et see on loo põhihelistik. Seal tuleb tihti lõõtsa suunda muuta ja mänguvõtted pole kõige mugavamad. Harri jaoks on see aga lihtne, sest noorena ansamblis mängides, oli sisemine rida tema pillil C-duur ja bändikaaslased soovisid enamasti just selles helistikus mängida. Harril ei jäänud muud üle, kui sisemise rea mängutehnika omandada. Traditsioonis on vanem põhimõtte mängida rohkem lõõtspilli välimisel, st esimesel nupureal, millel on jälle oma iseärasused. Harri valdab hästi ka vanema stiili tehnikat.

Harri mängule on iseloomulik ka loo käigus pidev positsioonide ja oktavite vahetus. Ta suudab kiirelt vahetada registreid, et võtta lisaks põhimeloodiale ka kindel akordi pööre. Selleks peab Harri sõnul pill väga hästi “käpas” olema. ([Helinäide 14](#), [Helinäide 15](#))

Lugude vormis võib esineda mittekvadraatse pikkusega osasid (mitte 4, 8, 16 takti jne, vaid ka näiteks 10 takti; vt Joonis 4). See on samuti traditsioonilises stiilis laiemalt levinud nähtus, iseloomulik vanemale esteetikale. Võib juhtuda, et Harri pikendab või lühendab sellest tulenevalt alateadlikult ka oma uuemate (kvadraatsete) lugude meloodiafraase.

Harrile on iseloomulik enne loo alustamist pill valjult mõne akordiga lahti tõmmata. Esiteks teeb ta seda õhu kogumiseks (Harri väldib õhuklapi kasutamist, õhuklapiga saaks õhku koguda hääletult), teiseks on tal siis aega lugu ette valmistada ja leida pillil loole vastav algpositsioon. Lugu alustab ta aeglasemalt, kui on loo tegelik tempo. Ta justkui võtab aega tempo välja kujundamiseks. Ta hindab olukorra järgi, kas võiks lugu kiiremini või aeglasemalt mängida, olenevalt kas keegi näiteks tantsib või ei. ([Helinäide 16](#))

Lood lõppevad tal tavaliselt aeglustusega. Tihti valmistab ta seda ette ja aeglustus algab varakult, kuid vahel jääb tal aeglustamiseks aega ainult pool takti, mistõttu on aeglustus järsk ja loo lõpp võib saabuda ka ootamatult. Kuid ka siis teeb ta ikkagi aeglustuse ja venitab lihtsalt loo lõpu pikemaks. Lisaks meeldib talle lugude lõpus mängida järgnevust toonika-subdominant-toonika. ([Helinäide 17](#))

Harri on teiste mängijate ja publiku seas tuntud veel ühe trikiga. Nimelt on tal rahva lõbustamiseks tavaks mängida mõni lugu lõõtspilli “ühe otsa peal”. Ta paneb vasaku käe otsalaua põlvede vahele ja mängib pilli kahe käega ainult parema poole sõrmlaual (vt Joonis 5). Ta nägi seda trikki August Teppo 100-aasta juubelil 1975. aastal, kus niimoodi mängis üks Mulgimaa lõõtsamees, kes omakorda oli selle nipi õppinud Karl Kikka käest (ERR RMARH-86078). Harri ütleb, et selle jaoks peab olema lugu hästi selgeks õpitud mõlemas lõõtsamängu suunas (Lindmets, intervjuu 9. veebruar 2024). ([Helinäide 18](#))

Joonis 5. Harri mängimas “ühe otsa peal” (ühe otsa peal)



(Harri Lindmetsa erakogu)

Harri mängu analüüsid ei saa kõrvale jätta olukordi, kus ta pillil jäävad nupud kinni. Seda juhtub üpris tihti ja tuttav publik on ka sellega juba harjunud. Kui nupp jääb mängu ajal kinni, tõmbab ta kõikide sõrmedega üle klaviatuuri (liigutusega tabab ta ka kinni jäänud nuppu, mis selle peale avaneb) ja päästab loo. Samal ajal ei jää ühtegi lööki vahele ja publik isegi ei märkaks seda, kui Harri oma näoilmetega juhtunud ei reedaks.

Kuna Harri on harjunud tantsuks mängima, on tema tempotunnetus kindel, kuid mitte masinlikult täpne vaid pigem loomulik ja orgaaniline. Kui repertuaaritabelisse märkisin metronoomiga mõõdetud keskmise tempo, siis tegelik tempo Harri mängu ajal veidi kõigub, kuna ta kasutab meloodiafraaside ilmestamisel palju kergeid pidurdusi ja kiirendusi. Lindmetsale iseloomulikke esitustemposid eri žanrite lugude mängimisel kirjeldasin juba eelmises peatükis repertuaari žanrite juures.

3.5 Järeldused

Mängustiili analüüsi käigus andsin ülevaate põhilistest Harri mängustiili tunnustest. Kinnitust leidis see, et Harri kasutab oma mängus traditsioonilise stiili mänguvõtteid, stiil põhineb traditsioonil. Huvitav oli see, et Harri kõige paremini iseloomustavad stiilitunnused on suuresti seotud tema nooruspõlve muusikamaitsega. Sai selgeks, kuidas Harri mängib talle iseloomulikke kaunistusi. Sain kindlust, kuidas tema mängu ise paremini jäljendada. Varem oskasin ma üksikuid nüansse tähele panna, kuid näen suuremat pilti ja oskan seda ka teistele edasi õpetada.

Uurimistulemusi kokkuvõttes võib väita, et Harri mängustiili erilised ja eelneva traditsiooni suhtes uued tunnused on:

1. Kaunistused – dissoneerivad eellöögid.
2. Foksilikkus – sünkopeeritud rütm ja 6/8 taktimõõdu tunnetus
3. Marsilik ja tangolik vasaku käe saatefaktuur – akordilöögi ära jätmine peale bassilööki
4. Bassikäigud.
5. Harmoonias enam kui kolme funktsiooni kasutamine.
6. Pidev positsioonide ja helistikkude vahetamine.
7. Rahuliku esitustempo hindamine eriti valssides.

Ülejäänud Harri mängustiili tunnused sarnanevad üldise Teppo tüüpi lõõtspilli traditsioonilise mängustiiliga. Selgus, et Harri mängustiililis on elemente esimese, teise ja veidi ka kolmanda põlvkonna stiilist. (Uppin, 2022, lk 138–141, lk 144–145) Loetletud

eriomaste võtete poolest võiks Harrit pidada ka üheks kolmanda põlvkonna traditsiooniuuendajaks (nagu näiteks Aivar Teppot ja Kalju Sarnitit), kuid et Harri mängib lõõtspilli üldjoontes ikkagi vanapärasemalt kui näiteks teise põlvkonna suurkujud Karl Kikas või Richard Reino, siis tuleks teda nimetada eelkõige esimese põlvkonna ehk Vana-Võru stiili esindajaks.

Harri Lindmetsa stiil on laiem, kui ainult tema lõõtspillimängu stiil. Tema lõõtsamängus on mõjutusi teistelt pillidelt ja ka vastupidi. Akordionitaust ilmneb lõõtspillimängus näiteks pikkade akordide, jazzilike “kriuksude” ja ka bassikäikude kaudu.

Minule meeldib Harri mängustiili juures kõige rohkem see, et lugedes on äratuntavalt säilinud ka originaaloo tunnused. Populaarmuusikapalade meloodia võivad maha mängida paljud lõõtspillimängijad, kuid Harri paneb oma tunnetusega lood elama. Mida rohkem ma temaga koos musitseerin ja esinen, seda enam tunnen, et see oskus areneb ka minul.

KOKKUVÕTE

Harri Lindmetsa repertuaar on omanäoline ja mängustiil ainulaadne. See jääb kõrva, eristub ja pakub huvi ka teiste muusikažanrite esindajatele. Töö eesmärgiks oli saada parem ülevaade tema repertuaarist ja mõista tema mängustiili. Uurisin, millest repertuaar koosneb, kuidas on see kujunenud ning millistest erinevatest tunnustest Harri mängustiil koosneb. Üldiselt said need küsimused ka vastuse.

Selgus, et tema kõige omapärasem žanr on foks (fokstrott), mille üks esimesi ja silmapaistvamaid viljelejaid ta eesti lõõtspillimuusikas on. Koostas ülevaate Harri repertuaarist ja sain teada, et põhilised repertuaari žanrid on valsid, polkad, reinlendrid ja foksid. Marsse võib käsitleda kui polkade alaliiki ja tangosid kui fokside alaliiki.

Harri kasutab mängimisel palju varieerimist ja oskab maitsekalt rõhkude ja tooni intensiivsusega lugude meeleolu kuulajale edasi anda. Iseloomulik on varieerida lugude meloodiat teise hääle ja tiheda rütmifaktuuridega. Kiiremaid meloodiakäike mängib ta ainult üksikute nootidega, muul ajal kasutab ta paremas käes palju topeltnoote ja akorde. Omapäraseks kaunistusvõtteks on “kriuksud” ehk dissoneerivad eellöögid.

Vasakus käes jätab ta foksides vahel teise löögi akordi mängimata. Marssides ning tangodes mängib tihti samuti ainult esimest lööki. Läbi selle tangoliku ja marsiliku vasaku käe saatefaktuuri annab ta hästi edasi nendele žanritele iseloomulikku tunnetust. Teistel kaasaegsetel lõõtspillimängijatel sellist vasaku käe tunnetust pigem ei esinenud.

Harri ei kasuta lõõtspillil õhuklappi, vaid reguleerib õhu kogust toonika ja vahel ka subdominandi mõlemas suunas mängimisega. Ta vahetab tihti positsioone ja helistikke. Rõhutab meetrumilööke dünaamiliselt ning oskab kasutada dünaamikat esituse ilmestamiseks. Esitustempo valib Harri kas tantsu tempo või originaalpala järgi. Nooremana mängis ta polkasid üsna kiires tempos. Vanemas eas on tal tekkinud teistsugune, “mõnusalt” aeglasem tunnetus, mis on kindlasti üks asi, mis tänapäeva kuulajat Harri puhul võlub.

Uurimistöö käigus valmis seni mahukaim kirjalik ülevaade ka Harri Lindmetsa eluloost ja muusikuks kujunemisest. Võib öelda, et tähtsam osa, kui traditsioonilisel taustal, on repertuaari ja stiili kujunemisel olnud populaarmuusikal. Ta on traditsioonilise stiili uuendaja, kuid samas kumab tema mängust läbi vanemate põlvkondade stiil. Loodan, et minu töö aitab tema pärandit hoida ja laiemalt väärtustada.

KASUTATUD KIRJANDUS JA ALLIKAD

- Eesti Rahvusringhääling (23.08.1981). *Harri Lindmets* [Raadiosaade]. Eesti Raadio. Kuulatud 20.02.2024. arhiiv.err.ee/guid/86078
- Kink, A. (2023). *Vana-Roosa lugu*. A. Kink.
- Kool, K. (2016). *Eesti lõõtspillimängijate mänguvõtete ja muusikaliste parameetrite võrdlus läbi kolme põlvkonna Laanessaare suguvõsa näitel* [Seminaritöö, Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia]. ESTER. ester.ee/record=b4571386*est
- Lindmets, H. (2014). *Lõõtspilli lugulooq Vana-Roosast* [Album]. Viljandimaa Lõõtsaklubi.
- Lindmets, H. (2020). *Harri Lindmets - Kõo Kusta* [Video]. Eesti Lõõtspillimängijate Entsüklopeedia. youtube.com/watch?v=S7WYNqlrdPo
- Nõges, K. (2022). *Kandlemängija Heino Sõna: muusikaline tegevus, repertuaar ja stiil* [Magistritöö, Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia].
- Noormaa, T. (2005). *August Teppo ja tema lõõtspill* [Diplomitöö, Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia]. Eesti Rahvakultuuri Keskus. rahvakultuur.ee/wp-content/uploads/2020/03/diplomitoo.pdf
- Tartes, H. (2014). *Võrumaa lõõtspillimängijad 1892 kuni 2014*. H. Tartes.
- Taul, A. (2002). *Võrumaa lõõtspillimängija Karl Kikas* [Diplomitöö, Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia].
- Tõnurist, I. (2008). *Eesti rahvapille*. Ajakirjade Kirjastus.
- Uppin, J. (2015). *Karl Kikas inspiratsiooniallikana: mängustiili analüüs* [Magistritöö, Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia]. DSpace. hdl.handle.net/10062/49856
- Uppin, J. (2022). *Teppo-tüüpi lõõtspilli traditsioonilise mängustiili kujunemine 20. sajandil ja traditsiooniteadliku esituspraktika loomine* [Doktoritöö, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia]. Eesti Teadusinfosüsteem ETIS. sise.eamt.ee/repositoorium/?2505